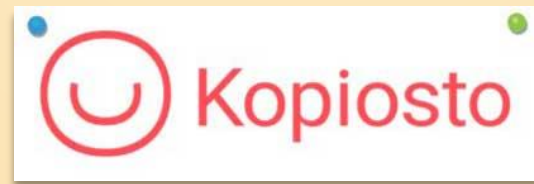
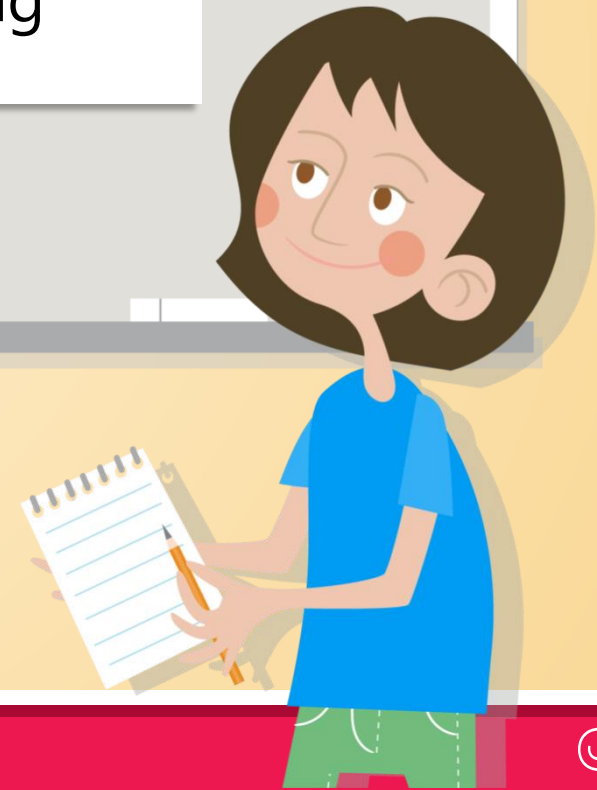

Projektarbeten

Vad lönar det sig att komma ihåg

Att uttnytja av bilder och andra material

- Att kopiera och lägga till någon annans verk till det egna arbetet kräver i allmänhet tillstånd av upphovsmannen.
 - Bilder, kartor, böcker, tidningsartiklar, musik och videon är alla skyddade av upphovsrätten.

Vad kan jag använda utan tillstånd?

1. Information, idéer, principer kan man använda fritt.
 - Förutsatt att man använder sina egna ord.
 - Kom ihåg källkritik och källhänvisningar!
2. Användning av citat
 - Direkta citat ur text är möjligt.
 - Kom ihåg att hänvisa till upphovsmannen och källan.

Vad kan jag använda utan tillstånd?

3. Verk som inte är skyddade av upphovsrätten

- Deras skyddstid har gått ut, alltså det har liden 70 år från slutet av det år upphovsmannen avled.
- Lagar, förordningar och myndighetsbeslut är inte skyddade av upphovsrätten.

4. Länkning

- Direktlänkar till den ursprungliga webbplatsen är tillåten.
- För att inbädda av en video i det egna projektarbetet behöver man en tillstånd, t.ex. en CC-licens.

Användningen är möjligen med tillstånd

1. Med läroanstalternas kopieringslicenser kan du kopiera bilder och textutdrag till dina projektarbetet.
2. Med upphovsorganisationernas andra tillståndslösningar (t.ex. musik)
3. Med CC- altså Creative Commons -licenser
4. När du har sökat tillstånd direkt av upphovsmannen.

Användning av bilder

1. Bilder du har tagit själv.
 - Kom ihåg att be om tillstånd att använda bilden från personer som syns på bilden.
2. Med Kopiostos kopieringslicens på läroanstalten kan du kopiera bilder från näten och böcker till skolprojekt.
3. Bilder vars användning är tillåten genom CC-licens.
4. Bilder vars skyddstid inte längre är i kraft får fritt användas.
5. Du kan alltid be om tillstånd från upphovsmannen för att använda bilden.

Kom ihåg att alltid ange bildens upphovsman eller fotografens namn.

Fotografering och filmning

- Man får fotografera och filma på allmänna platser.
 - Allmänna platser är t.ex. gator, parker, museum och biblioteker.
 - På allmänna platser får man också fotografera människor.
 - Även på allmänna platser kan platsens innehavare, t. ex. museum, förbjuda fotografering.
- Fotografiets objekt kan också neka till att bli fotograferad.
- I privata utrymmen, t.ex. någons hem, krävs tillstånd att fotografera.
- Det är inte samma sak att ta en bild och att offentliggöra den!

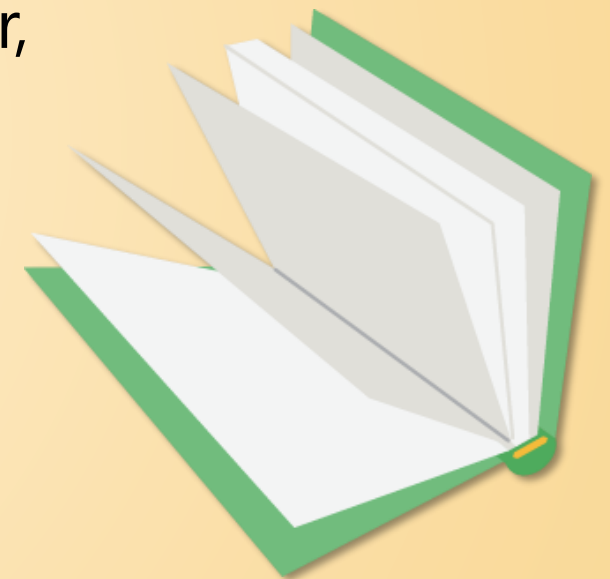
Att lägga musik till projektarbete

- Kolla videoredigeringsprogram (t.ex. iMovie eller Final Cut) egna musik- och ljudeffectarkiv och deras användningsvillkor.
- På nätet finns musik som man fritt får använda.
 - T.ex. CCMixer ja Freesound.org
 - Kom ihåg att kolla noggrant licensvillkor.
- Man får fritt använda musik man själv gjort.
- Tillstånd att spela in eller lägga musik till videon fås från Teosto, Gramex och NCB.

Användning av text och citat i projektarbete

- Att lägga till tidningsartiklar, tabeller och textsnuttar till det egna arbetet
 - Med Kopiostos kopieringslicensen för läroanstalter får man kopiera textsnuttar från böcker, tidningar, nätet osv.
 - Man får alltid använda information.
 - Kom ihåg att använda dina egna ord.
 - Man kan göra direkta citat från texten.
- Kom ihåg att hänvisa till källan.
- Se till att källan är tillförlitlig.

Kopiostos kopieringslicens

- En studerande eller lärare får
 - Skanna bilder och text från böcker, tidningar osv.
 - Högst 5 bilder eller sidor från samma publikation, högst hälften av publikation
 - Kopiera eller skriva ut bilder eller texten från nätet
 - 20 bilder eller sidor från samma webbplats
 - Material som är fritt tillgängligt på nätet
 - Fotokopiera bilder och texter från böcker, tidningar osv.
 - Högst 20 bilder eller sidor från samma publikation, högst hälften av publikation
- Kom ihåg att alltid ange källan.

CC-licensser

= Upphovsmannen ska nämnas.

= Det är inte tillåtet att bearbeta verket.

= Det är inte tillåtet att använda verket kommersiellt.

= Om man har bearbetat det verket ska en variant delas på nätet under samma CC-licens.

- Innan du använder material under CC-licens, kontrollera på vilka villkor upphovsmannen har tillåtit användningen.
- Upphovsmans namn och licenssymbolen av detta verket du har använd ska läggas till det egna arbetet och länk till det ursprungliga verket, i mån av möjlighet.

Källhänvisning

- När du använder material som andra gjort eller citerar en annan persons verk, ska man enligt god sed hänvisa till upphovsmannens namn och källan.

Exempel på hur källan hänvisas till

- Hänvisning till en bild
 - Fotografens eller upphovsmannens namn.
- En bild tagen från nätet
 - Fotografens namn. Bilds namn. Adress till hemsida. Datum då bilden tagits.
- Information tagen från nätet
 - Upphovsman. Titel. Internet adress. Datum då informationen läst
- Hänvisning till en bok som informationskälla
 - Upphovsman/män. Publikationsår. Bokens namn. Förläggare.
- Intervju
 - Den intervjuade personens namn. Yrke. Företag. Datum på intervjuats

